

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ EKSENİNDE KADIN İSTİHDAMI VE EKONOMİK ŞİDDET

Rüya ATAĞLI YAVUZ
Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Ağaköy/Biga Çanakkale, Email: ruyaatakli@gmail.com

ÖZET

Sosyalleşme sürecinde kadın ve erkeğe aileden başlamak üzere toplumun gelenek, görenek, sosyal ve kültürel yapı gibi unsurlarından kaynaklanarak biçilen roller neticesinde bireyler cinsiyet rollerini özümsemekte ve içselleştirmektedirler. Başta aile olmak üzere toplum tarafından dayatılan cinsiyetçi rol paylaşımı çoğu zaman kadınların aleyhine olacak biçimde eşitsizlik ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, genellikle erkekleri toplumsal hiyerarşinin en tepe noktasına otoritenin temsilcisi olarak yerleştirirken; kadının toplum yaşamında ikinci plana itilmesine, dışlanmasına, eğitim, istihdam gibi birçok alanda ayrımcılığa maruz kalmasına neden olmaktadır. Bu çalışmada toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin Türkiye’de kadın istidamı üzerinde nasıl yansımaları olduğu ve özellikle ekonomik faktörlerin etkisiyle kadınların uğradığı ekonomik şiddet olgusu üzerine inceleme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği, Kadın İstihdamı, Ekonomik Şiddet

Jel Kodları: B54, J21, J71

WOMEN EMPLOYMENT AND ECONOMIC VIOLENCE FROM THE ASPECT OF SOCIAL GENDER INEQUALITY

ABSTRACT

Through the socialization process, as a result of the roles assigned to men and women starting from the family based on the society’s traditions and social and cultural structure, the individuals internalize those roles. The gendered role assignments by the society, especially by the family, generally lead to the inequalities, which are generally against the women. Social gender inequality places men generally at the top of hierarchy as the representative of authority, while pushing women

into the background and leading them to be subjected to discrimination in many domains such as education and employment. In this study, the examination of the economic violence, to which women are subjected under the effects of economic factors and which has significant reflections on the women employment in Turkey, of the social gender inequality will be performed.

Key Words: *Gender Inequality, Women's Employment, Economic Violence*

Jel Codes: *B54, J21, J71*

1. GİRİŞ

“Cinsiyet” kavramı kadın ya da erkek olmanın biyolojik/ anatomik yönünü ifade ederken, “toplumsal cinsiyet kavramı” kadın ve erkek kimliklerine toplumsal olarak yüklenen anlamı ve rollerin de bu anlamda kurgulanmasını ifade etmektedir (Tokol ve Alper 2011: 283). Toplumun gelenek ve görenekleri, sosyal ve kültürel yapısı, bireylerin çocukluktan erişkinliğe kadar süregelen sosyalleşme aşamalarında belirleyici rol oynamaktadır. Bireyler sosyalleşme sürecinde toplumsal olarak belirlenmiş cinsiyet rollerini özümsemekte ve içselleştirmektedirler. Özellikle toplumun en küçük yapı taşı olarak tanımlanan “aile”, bireylerin cinsiyete dayalı rolleri öğrendikleri ilk yer olmaktadır. Aile içinde başlamak üzere tüm topluma yayılan cinsiyetçi rol bölüşümü kadın ve erkek arasında objektif kıstaslardan kaynaklanmayan bir eşitsizliğin ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Özellikle ataerkil yapıya sahip toplumsal düzende kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik daha büyük olmaktadır. Ataerkillik, maddi temeli olan ve erkeklerin kadınlar üzerinde baskı kurmalarını sağlayan hiyerarşik düzen ve erkekler arası dayanışmayı içeren toplumsal ilişkiler dizisi olarak tanımlanmaktadır. Ataerkil sistemde, hem ev içinde hem de ücretli işlerde kadınların üretkenliği denetim altında tutulmakta, karar verme sürecinde kadınlar yaptırım gücüne sahip olamamaktadır. Ataerkil sistem, toplum içinde gelişen sosyal ilişkilerde erkeğe üstünlük tanımakta ve onu daha güçlü kılmaktadır (Özçatal 2011: 25).

Toplumdaki kadın ve erkekler kültürel olarak kendilerine sunulan rolleri yerine getirirken sosyal düzen içinde kimi zaman hiyerarşik bir yapı meydana gelmektedir. Bu hiyerarşide erkeğe çocukluk çağlarından itibaren otoritenin temsilcisi ve erk sahibi olma rolünün verildiği görülmektedir (Çötak 2015: 939). Kadınların ise toplumların neredeyse tamamında ikincil konumda olduğu söylenebilir. Özellikle gelir ve servet dağılımı açısından dezavantajlı grupların başında kadınlar gelmektedir. İstihdam olanaklarının sınırlı olması, işgücüne katılım oranlarının düşük olması, düşük ücretler, esnek olmayan çalışma saatleri, kısmi çalışma gibi nedenlerle işgücü piyasasında kadınların rekabet gücü zayıf kalmaktadır.

Endüstrileşme ile beraber kadının tarım dışı sektörlerde çalışmaya başlaması söz konusu olsa da özellikle hizmet sektörünün gelişmesi, kadının iş yaşamına daha aktif biçimde katılmasına olanak tanımıştır. Fakat kadın istihdamı erkek istihdamının gerisinde kalmaktadır. Kadın istihdamının düşük kalmasının çok çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Örneğin bazı toplumlarda geleneksel nedenlerle kadının tarım dışı sektörlerde çalışması arzu edilmemektedir. Ailenin geçimi erkek tarafından sağlanmakta ve kadınların çoğu ev kadını olmayı tercih etmektedir. Kuşkusuz ev içi işlerle ilgilenen kadın, gerçekte çalışmıyor değildir; ancak ev içi emek ekonomik olarak değerlendirilmemektedir (Koray 2008: 349). Ayrıca bazı toplumlarda kadının eğitim seviyesinin yetersizliği işgücüne katılımını engellemektedir. Yapısal işsizliğin var olduğu bir ülkede ise iş bulma konusunda kadınlar erkeklere göre dezavantajlı durumdadır.

Kadın erkek eşitsizliğinin tüm toplumları yakından ilgilendiren diğer bir yönü de kadına uygulanan şiddet konusudur. Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2006 yılında on farklı ülkeden 24.097 kadın üzerinde yapılan çalışmada şiddetin, ırk, kültür, ülke, tarih farklılığı olmaksızın tüm toplumlarda yaşanan, gittikçe artan ve çoğunlukla bireyin en yakınında olan kişilerden gelen bir davranış olduğu belirtilmiştir (Hatiboğlu 2008: 98). Kadınlar ve erkekler arasındaki eşit olmayan güç ilişkilerinin bir sonucu olarak ortaya çıkan şiddet, genellikle kadın üzerinde güç ve kontrol kurmayı amaçlamaktadır. Kadının üzerinde kurulmaya çalışılan güç ve kontrol, kadının sadece fiziksel şiddete değil; duygusal, cinsel, ekonomik şiddet gibi farklı şiddet biçimlerine de maruz kalmasına neden olmaktadır. Söz konusu farklı şiddet türlerinden olan ekonomik şiddet, çok fazla üstünde durulmayan, dillendirilmeyen ve tespit edilmesi kolay olmayan bir yapıdadır. Oysaki kadının toplumsal yapı içerisinde ekonomik anlamda bir yer edinmesi, bir birey olarak var olması açısından büyük önem taşımaktadır (Gökkaya 2011: 129). Çalışmada öncelikle toplumsal cinsiyet eşitsizliği irdelenmiştir. Ardından toplumsal cinsiyet açısından işbölümü ve kadın istihdamı incelenmiştir. Son olarak da kadına yönelik ekonomik şiddet konusu üzerinde durulmuştur.

2. TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ

Toplumsal cinsiyet, toplumsal olarak kadın ve erkeklere biçilen rollerin cinsiyetlerine bağlı olması demektir (Bahar 2011: 234). Toplumsal cinsiyet, erkekler ve kadınlar arasındaki psikolojik, toplumsal ve kültürel farklarla ilgilidir. Toplumsal cinsiyet, toplumsal olarak yapılandırılmış erkeklik ve kadınlık kavramlarıyla bağlantılıdır; bireyin biyolojik cinsiyetinin doğrudan bir ürünü olması zorunlu değildir (Giddens 2006: 107). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ise fırsatları kullanma, kaynakların ayrılması ve hizmet alımında bireyin cinsiyeti nedeniyle ayrımcılık yapılması olarak tanımlanmaktadır. Bu eşitsizlik birçok alanda görülmekle beraber en belirgin olarak da gelir ve servet dağılımında kendini göstermektedir (Pinar ve diğerleri 2008: 48).

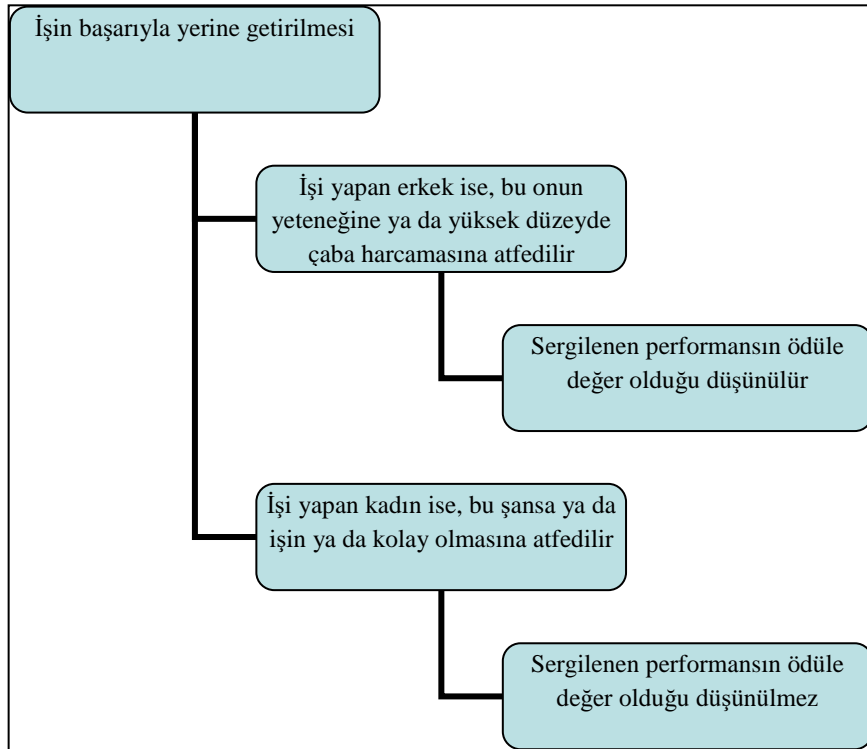
Kuzgun ve Sevim'e göre (2004: 16), toplumlarda kadın ve erkeklerin üstlendiği geleneksel cinsiyet rolleri, aile, akranlar, okul ve kitle iletişimi yoluyla öğrenilmektedir. Toplumların neredeyse tamamında kız ve erkek çocuklara erken yaşlardan itibaren birbirinden farklı davranılmaktadır. Cinsiyet rollerine ilişkin kalıplaşmış yargılar, özellikle okulda açık ya da örtülü iletilerle çocuğa aktarılmaktadır. Bu iletiler yoluyla çocuklar geleneksel cinsiyet rollerine uygun davranışlar sergilemeye yöneltilmektedir. Kız çocukların uysal, yumuşak ve özverili karaktere sahip olmaları yönünde davranışları desteklenirken; erkek çocukların ise rekabetçi, atak ve girişken karakterli olmaları yönündeki davranışları desteklenmektedir. Bu yaklaşım farkı, kız ve erkek çocukların yönedikleri etkinlik türlerini ve yeteneklerini geliştirebilecekleri alanları, hatta yaşamlarının daha sonraki yıllarında da meslek seçimini ve meslek yaşamlarını etkilemektedir.

Toplumsal cinsiyet farkları, toplumda önemli tabakalaşma farklarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Özellikle ataerkil düşünce yapısına sahip geleneksel toplumlarda, kadın ve erkek ayrı birer sosyal grup olarak ele alınırsa, erkeği kadına göre daha yüksek statülü grup olarak algılama eğilimi bulunmaktadır. Bu gruplar kendi içlerinde değerlendirildiğinde toplumsal rol paylaşımından kaynaklanan statü algıları, grup içinde farklılık gösterecektir. Örneğin kadınlar bir grup olarak değerlendirildiğinde değişen rollerinden kaynaklanan algılar yüzünden, anne olması, yüksek mevki sahibi olması gibi durumlarda grup içerisinde diğerlerine göre daha birincil planda algılanabilirler. Ancak ne olursa olsun bu tür toplumlarda erkek ile kadın arasında toplumsal algıdan kaynaklanan, kadın aleyhine bir eşitsizlik söz konusu olmaktadır.

Eğitim durumu, yaş gibi kıstaslar açısından aynı nitelikleri taşımaya rağmen, hem aile içerisinde hem de toplumda biçilen roller neticesinde kadın ve erkeğe atfedilen değer farklılık göstermektedir. Bu değer farklılığı çoğu zaman kadının aleyhine olmaktadır. Aynı eğitim düzeyine sahip, aynı yaşta ve aynı konumdaki bir kadın ve erkek karşılaştırıldığında geleneksel toplum algısında erkeğin yine birincil planda olduğu görülmektedir. Bu durum toplumun geleneği ve yüzlerce yıldır dayattığı algıdan kaynaklanmaktadır.

Bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürü; kadın ve erkeğin nasıl davranacağı, nasıl düşüneceği ve nasıl hareket edeceğine ilişkin beklentileri ortaya koymaktadır. Ayrıca kadın ve erkeği sosyal olarak yapılandıran özellikleri belirlemektedir (Günay, Bener 2011: 158). Kadın ve erkeğin toplumdaki görevleri, sorumlulukları, hakları, üretim sürecindeki konumları, kişilik özellikleri gibi pek çok unsur toplumsal cinsiyete göre şekillendirilir (kten 2009: 308). Toplumsal cinsiyet algısı, aile ve toplum içindeki rolleri belirlemektedir. Kadının toplumda ikincil konumda olduğu daha ataerkil ya da daha geleneksel yapıların baskın olduğu ailelerde kadının rolleri toplumsal cinsiyet algısı ile belirlenmektedir. Toplumlarda erkeklere biçilen roller genel olarak kadınlara biçilen rollerden daha değerli görülür ve daha fazla ödüllendirilir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde erkeklerin ve kadınların rolleri farklılaşmakla beraber, belirgin bir biçimde kadınların erkeklerden daha güçlü olarak algılandığı bir toplum bulunmamaktadır.

şekil 1. Kadın ve Erkeğin Aynı Görevi Yaparken Sergiledikleri Başarılı Performansa Atfedilen Nedenler

Kaynak: Hogg, A. Michael; Vaughan, Graham M., 2005, *Sosyal Psikoloji/ Social Psychology*, evirenler: İbrahim Yıldız, Aydın Gelmez. Ütopya Yayınevi, Ankara, ISBN 978-975-6361-58-0. s. 390.

Şekil 1’de bir kadınla bir erkeğin aynı görevi yaparken sergiledikleri başarılı performansla yüklenen nedenler özetlenmiştir. Buna göre cinsiyet eşitsizliğinin yaygın olduğu durumda, erkeğin bir işi yaparken sergilediği başarısı, yetenek ya da çabaya, kadının başarısı ise şans ya da görevin kolay olmasına atfedilmektedir. Bu durum hak ediş ve tanınmayla ilgili farklı değerlendirmelere ve kadın erkek arasında eşitsizliğe neden olmaktadır. Bir erkekle aynı işi yapıyor olmasına rağmen, kadın daha az ödüllendirilmekte, daha düşük ücret almakta, daha az yükselme imkanı bulmaktadır.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’na (UNDP) göre, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, insani kalkınmanın önündeki temel bariyerlerden birini meydana getirmektedir. Buna göre kadınların insani kalkınmaları adına 1990 yılından bu yana çok önemli adımlar atılmış olsa da onlar henüz cinsiyet eşitliğini elde edememişlerdir (http://www.undp.org/content/undp/en/home/ourwork/crisispreventionandrecovery/focus_areas/gender_equality_andwomensempowerment.html Erişim Tarihi: 28.03.2016). Kadınların karşılaştıkları dezavantajlar, eşitsizliğin temel sebebi olmaktadır. Kadınlar çoğu zaman sağlık, eğitim, siyasal temsil, işgücü piyasası gibi alanlarda ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. Bu ayrımcılık onların özgürce seçim yapabilmeleri ve yeteneklerini geliştirebilmelerinin önünde engel teşkil etmektedir.

Birleşmiş Milletler, toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusu üzerinde önemle durmaktadır. Bu amaçla toplumsal cinsiyet eşitsizliği endeksi (gender inequality index/GII) geliştirilmiştir. Bu endeks, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini insani gelişmenin üç değişkenini kullanarak ölçmektedir. Bu değişkenler, üreme sağlığı, işgücü piyasası katılımı ve güçlenme olarak belirlenmiştir. Üreme sağlığı değişkeni, anne ölüm oranı ve ergen doğum oranları kullanılarak ölçülmektedir. Güçlenme değişkeni, en az orta öğretim düzeyinde eğitim almış 25 yaş ve üzeri kadın ve erkeklerin oranı ile kadınların meclisteki koltuk sayısının oranı kullanılarak ölçülmektedir. İşgücüne katılım değişkeni ise, 15 yaş ve üstü kadın ve erkek işgücüne katılım oranı ile ölçülmektedir. Endeks değeri 0 ile 1 arasında yer almaktadır. Endeks sıfıra yaklaştıkça ülkede toplumsal cinsiyet eşitsizliği azalmaktadır. Endeks bire yaklaştıkça ülkede toplumsal cinsiyet eşitsizliği artmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği endeksi, insani gelişmenin maliyetini göstermektedir. Buna göre daha yüksek toplumsal cinsiyet eşitsizliği endeksi, kadınlar ve erkekler arasında daha fazla fark ve ayrımcılık olduğunu, insani gelişme adına daha fazla kayıp ortaya çıktığını ifade etmektedir.

Tablo 1’de Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından oluşturulan toplumsal cinsiyet eşitsizliği endeksi değerleri ve sıralamaları gösterilmektedir. Buna göre endeksin dünya ortalaması değeri 0,499’dur. Cinsiyet eşitsizliğinin en az olduğu ülke 0,016 endeks değeri ile Slovenya’dır. Cinsiyet eşitsizliğinin en fazla olduğu ülke ise 0,729 endeks değeri ile Nijer’dir. Türkiye ise 0,359 endeks değeri ile cinsiyet eşitsizliği açısından 188 ülke arasında 71. sırada yer almaktadır.

Tablo 1. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (2014)

Ülkeler	Endeks Değeri	Sıralama
Slovenya	0,016	1
İsviçre	0,028	2
Almanya	0,041	3
Danimarka	0,048	4
Avusturya	0,053	5
İsveç	0,055	6
Hollanda	0,062	7
Belçika	0,063	8
Norveç	0,067	9
İtalya	0,068	10
Finlandiya	0,075	11
İzlanda	0,087	12
Fransa	0,088	13
Singapur	0,088	14
Çek Cumhuriyeti	0,091	15
İspanya	0,095	16
Lüksemburg	0,100	17
İsrail	0,101	18
Avustralya	0,110	19
Portekiz	0,111	20
Türkiye	0,359	71
Nijer	0,729	188
Dünya	0,449	—

Kaynak: UNDP, Human Development Report, <http://hdr.undp.org/en/composite/GII> [Erişim Tarihi: 30.03.2016]

3. TOPLUMSAL CİNSİYETE DAYALI İŞBÖLÜMÜ VE KADIN İSTİHDAMI

Aile içinde var olan cinsiyete dayalı işbölümü ve bireylerin hiyerarşik konumları nedeniyle, ailenin devamlılığını sağlamaya ilişkin üretim, yeniden-üretim gibi faaliyetler ile var olan gelirler ve kaynaklar aile bireyleri arasında eşitsiz olarak dağılmaktadır (Dedeoğlu 2000: 141). Geleneksel toplum yapısında ev içi işlerden kadın sorumludur. Çocukların bakımının yanı sıra eğer ailede bakıma muhtaç hasta, özürlü veya yaşlı kimseler varsa bunların da bakımından kadın sorumludur. Aile yaşamında herhangi bir ücretlendirmeye tabi olmayan çocukların bakımı, ailedeki yaşlıların ve hastaların bakımı gibi işlerin kadının görevi olduğu yönündeki toplumsal kanı nedeniyle kadının çalışma hayatına katılımı hoş karşılanmamakta ve onaylanmamaktadır. Evin geçiminden erkek sorumludur. Ailedeki işbölümünde eşit bir sorumluluk paylaşımından söz edilememektedir. Genellikle erkeğin ev içi işlerin paylaşımındaki rolü yardım düzeyinden öteye gitmemektedir.

Kadının ev içinde gerçekleştirdiği iktisadi faaliyetler, piyasa dışı faaliyet olarak kabul edilmektedir. Piyasa dışı olarak kabul edilen ev içi işler çoğu zaman ücrete tabi olmadan yapılmaktadır. Kadın fiziksel ve zihinsel olarak yoğun çaba gerektiren bu işler karşılığında herhangi bir gelir elde edememektedir. Kadının ev içi üretimi toplumsal ilişkilerin ona yüklediği bir rol olmasına rağmen, yapılan ev işleri kadın olmanın bir doğal sonucu olarak görülmekte ve bu durumda kadının emeğini görünmez kılmaktadır. Dolayısıyla bu durum, kadının emeğinin önemsiz ve ikincil emek olmasına yol açmaktadır (Korkmaz ve Korkut 2012: 53).

Özellikle Himmetweit (1995), Barker (2005), MacDonald ve diğerleri (2005) gibi feminist teorisyenlerin dikkat çektiği ayrıca son yıllarda Cook ve Dong (2011), Folbre (2012)'nin üzerinde durdukları ücretsiz bakım işleri meselesi, kadın erkek arasındaki eşitsizliği gözlemlemek açısından önemlidir. OECD tarafından oluşturulan ücretsiz bakım işleri rasyosunun incelenmesi bu açıdan işlevsel olacaktır. Ücretsiz bakım işleri rasyosu, kadınların ücretsiz bakım işleri için ayırdıkları zamanının, erkeklerin ücretsiz bakım işleri için ayırdıkları zamana bölünmesiyle hesaplanmaktadır.

Tablo 2. Ücretsiz Bakım İşlerinin Paylaşımındaki Eşitsizlik (2014)

Ülkeler	Ücretsiz Bakım İşleri Rasyosu	Ülkeler	Ücretsiz Bakım İşleri Rasyosu
Avusturalya	1,81	Kore	5,28
Avusturya	1,95	Meksika	3,32
Belçika	1,69	Hollanda	1,73
Kanada	1,56	Yeni Zelanda	1,71
Şili	1,71	Norveç	1,61
Danimarka	1,3	Polonya	2,01
Estonya	1,92	Portekiz	4,25
Finlandiya	1,74	Slovenya	1,87
Fransa	1,9	İspanya	3,04
Almanya	1,79	İsveç	1,49
Macaristan	1,86	İsviçre	1,75
İrlanda	2,29	Türkiye	6,22
İtalya	3,37	İngiltere	1,85
Japonya	4,83	ABD	1,61

Kaynak: OECD <http://stats.oecd.org/viewhtml.aspx?datasetcode=GIDDB2014&lang=en> Erişim Tarihi: 21.03.2016.

Tablo 2’de ücretsiz bakım işlerinin kadınlar ve erkekler arasındaki paylaşımındaki eşitsizlik, seçilmiş OECD üyesi ülkeler için gösterilmektedir. Buna göre OECD üyesi 28 ülkenin rakamları incelendiğinde kadınların ücretsiz bakım işlerine ayırdıkları zamanın, erkeklerin ayırdığı zamandan fazla olduğu görülmektedir. Söz konusu ülkeler arasında eşitsizliğin en az olduğu ülkeler 1.3 oranıyla Danimarka, 1.49 oranıyla İsveç ve 1.56 oranıyla Kanada iken; eşitsizliğin en fazla olduğu ülkeler ise 6.22 oranıyla Türkiye, 5.28 oranıyla Kore ve 4.83 oranıyla Japonya olmuştur. Ülkeler arasında farklılıklar olmasına rağmen, bakım hizmetlerinin paylaşımındaki eşitsizlik her ülke için geçerli bir sorun olmaktadır. Bakım işlerinin çoğunlukla kadınlar tarafından yapılmasının yanında genellikle ücretsiz olarak yapılıyor olması büyük sorun teşkil etmektedir. Bakım işlerinden sorumlu olan kadınlar genellikle işgücüne katılamamakta, yeterli eğitim görememekte ve yeterli gelir elde edememektedir.

Kadınlar, erken yaşlardan itibaren cinsiyet, düşünce ve davranış kalıpları açısından, ev işlerine yönelik beceriler kazanmaya teşvik edilmektedirler. Bu becerilerin kazanılması ev işlerinin uzantısı olan istihdam alanlarında kadın işgücünün yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Kadınlar, erken yaşlardan itibaren edindikleri bu becerilere dayalı olarak ev işleriyle bağlantılı işlerde çalışmakta/çalıştırılmaktadırlar. Kadınların ev içi işlerin uzantısı olan işlerde çalışmaları, ekonomik katkılarının her zaman geçici ve marjinal olarak algılanmasına yol açmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, cinsiyete dayalı iş bölümünün özelliklerini de yapılandırmaktadır. Günümüzde bile birçok toplumda kadınların, işgücünün önemli bir parçası olmalarına rağmen, erkeklere göre daha az söz söyleme hakkına, güce, statüye ve kaynaklara sahip oldukları gözlenmektedir. Kadınlar, erkeklere göre daha düşük ücret almaktadır. Ayrıca örgütsel hiyerarşide üst seviyelere nadiren ulaşabilmektedirler (Güldü ve Kart 2009: 103). Feminist teorisyenlerin yaptıkları araştırmalardan hareketle, kadınların, örgüt ve meslek hiyerarşisinde alt tabakalarda yoğunlaştıkları söylenebilir. Ayrıca yapılan araştırmalarda kadınların, erkeklerle karşılaştırıldıklarında daha az kazanç, otorite ve meslekte ilerleme olanaklarına sahip oldukları belirtilmektedir (Başak ve Öztaş 2010: 31). Kadınların emek piyasasında karşılaştıkları eşitsizlik sadece işe alınma ve işin yapılması sırasında ortaya çıkmamaktadır. İş ilişkisinin sona ermesi aşamasında bile (özellikle kriz dönemiyse) ilk işten çıkarılanlar kadınlar olmaktadır. Evlilik, hamilelik ve doğum kadınların işlerini kaybetmelerine yol açmaktadır (Bedir ve diğerleri 2013: 177).

Eşitsizliklerin ölçümünde kullanılan üç temel değişken olan öğrenim, gelir, meslek ya da yapılan iş, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin neden olduğu ayrımcılığın en temel belirleyicileridir. Kadınlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin etkisiyle, daha az öğrenim görmekte, işgücüne daha az katılmakta ve daha az gelir elde etmektedir. (Şimşek 2011: 120).

Tablo 3. Kadın ve Erkekler Arasındaki Gelir ve İşgücüne Katılım Eşitsizliği

Ülkeler	İnsani Kalkınma Sıralaması	Kişi Başına Düşen Gelir (2014) \$		İşgücüne Katılım Oranı (2013)	
		Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Norveç	1	57.140	72.825	61,2	68,7
Avustralya	2	33.688	50.914	58,8	71,8
İsviçre	3	44.132	69.077	61,8	74,9
Danimarka	4	36.439	51.727	58,7	66,4
Hollanda	5	29.500	61.641	58,5	70,6
Almanya	6	34.886	53.290	53,6	66,4
İrlanda	7	30.104	49.166	53,1	68,1
ABD	8	43.054	63.158	56,3	68,9
Kanada	9	33.587	50.853	61,6	71,0
Yeni Zelanda	10	24.309	41.372	62,0	73,8
Singapur	11	59.994	93.699	58,8	77,2
Hong Kong	12	38.060	72.052	51,3	67,8
İsveç	14	40.222	51.084	60,3	67,9
İngiltere	15	27.259	51.628	55,7	68,7
İzlanda	16	28.792	41.486	70,5	77,4
Kore	17	21.896	46.018	50,1	72,1
İsrail	18	22.451	39.064	57,9	69,1
Lüksemburg	19	47.723	69.800	50,7	64,6
Japonya	20	24.975	49.541	48,8	70,4
Türkiye	72	10.024	27.645	29,4	70,8
Nijer	188	491	1.319	40,0	89,7
Dünya	...	10.296	18.373	50,3	76,7

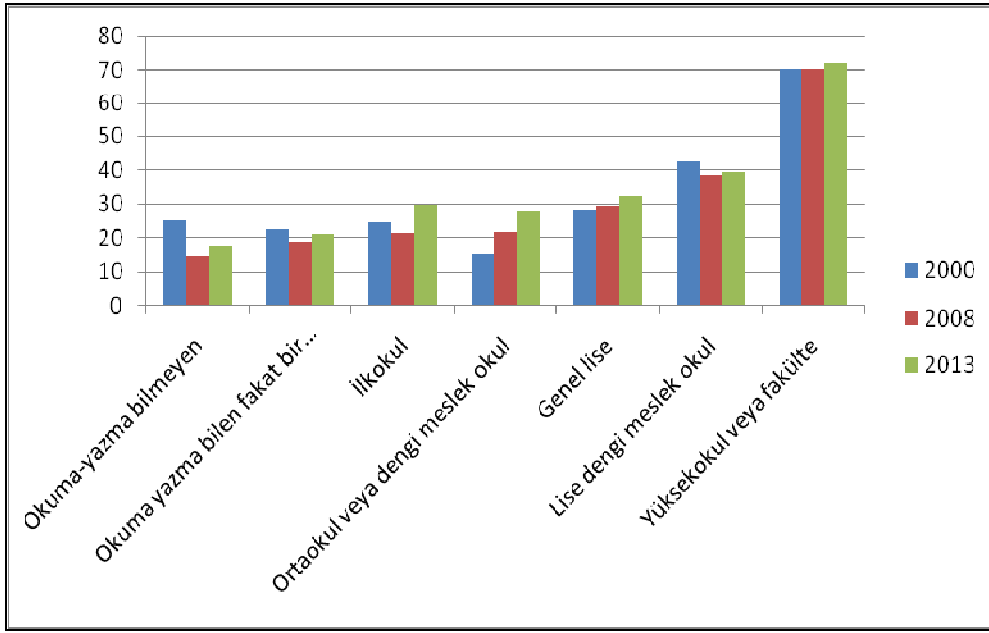
Kaynak: UNDP, <http://hdr.undp.org/en/composite/GDI> Erişim Tarihi: 31.03.2016

Tablo 3’de insani kalkınma sıralamasına göre, kadın ve erkekler arasındaki gelir ve işgücüne katılım eşitsizliği gösterilmektedir. Buna göre, insani kalkınma endeksine göre ilk sırada yer alan Norveç’te kadınların kişi başına düşen gelir miktarı 57.140 dolar iken, erkeklerin elde ettiği kişi başına düşen gelir miktarı 72.825 dolar olmuştur. Norveç’te kadınların işgücüne katılım oranı yüzde 61,2 iken, erkeklerin işgücüne katılım oranı yüzde 68,7’dir. İnsani kalkınma endeksine göre 188 ülke içinde son sırada yer alan Nijer’de ise kadınların elde ettiği kişi başına düşen gelir 491 dolar iken, erkeklerin elde ettiği gelir 1.319 dolar olmuştur. Nijer’de kadınların işgücüne katılım oranı yüzde 40 iken, erkeklerin işgücüne katılım oranı yüzde 89,7’dir. Türkiye ise insani kalkınma endeksine göre 72. sırada yer almaktadır. Türkiye’de kadınların elde ettiği kişi başına düşen gelir miktarı 10.024 dolar iken, erkeklerin elde ettiği gelir 27.645 dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Türkiye’de kadınların işgücüne katılım oranı yüzde 29,4 iken, erkeklerin işgücüne katılım oranı yüzde 70,8 olmuştur. Buna göre Türkiye’de hem gelir hem de işgücüne katılım oranı açısından belirgin bir eşitsizlik söz konusu olduğu söylenebilir.

Kadınların emek piyasasına katılımını etkileyen en temel faktörlerden birisi hiç şüphesiz eğitim düzeyidir. Yapılan çalışmalar eğitim düzeyi arttıkça, kadınların işgücüne katılım oranlarının da arttığını göstermektedir. Eğitim düzeyinin düşük kalmasının altında yatan temel faktör yine toplumsal cinsiyet eşitsizliği olmaktadır. Genellikle ataerkil düzende

erkeğin eğitimi kadının eğitiminden daha ön planda tutulmaktadır. Eğitim hayatına devam etme açısından tercih yapılması gerektiğinde aileler genellikle erkek çocukları lehine davranmaktadırlar. Kadının pek çok kez erken yaşta evlendirilmek istenmesi, çalışma hayatına katılmasının hoş karşılanmaması gibi nedenler bu tercihin yapılmasında etkili olmaktadır. Eğitime devam etme konusunda kadın erkek arasında ortaya çıkan bu eşitsizlik daha sonra kendisini işgücüne katılım konusunda da göstermektedir.

Grafik 1. Eğitim Durumuna ve Dönemlere Göre Türkiye’de Kadının İşgücüne Katılma Oranı (%) (15+ Yaş)

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul> Erişim Tarihi: 21.03.2016

Grafik 1. Eğitim durumuna ve dönemlere göre Türkiye’de kadınların işgücüne katılım oranlarını göstermektedir. Buna göre okuma yazma bilmeyen, okuma yazma bilen fakat bir okuldan mezun olmamış, ilkököl veya ortaokul mezunu olan kadınların işgücü piyasasına katılımlarının yüzde 30 ‘un altında kaldığı söylenebilir. Eğitim düzeyi yükseldikçe kadınların işgücü piyasasına katılımları artmaktadır. Genel lise ve lise dengi meslek okulu mezunlarının işgücüne katılımları yüzde 30’u aşmaktadır. Yüksekokul veya fakülte mezunu kadınların işgücüne katılımında ise diğer okul mezunu olanlara göre belirgin fark bulunmaktadır. Yıllar itibarıyla değişmekle beraber yüksekokul veya fakülte mezunu kadınların işgücüne katılım oranının ortalama yüzde 70 düzeyinde olduğu söylenebilir.

Toplum tarafından dayatılan cinsiyetçi rol yaklaşımları, kadının çalışma yaşamına girmesini ve geleceğe yönelik beklenti geliştirilmesini olumsuz yönde etkilemektedir. Bunun sonucunda kadınlar, geleneksel rollerini aksatmayacak işlere yönelmektedir (Dinç 2010: 31). Kadınların çalışmasına karşı tutumları inceleyen çalışmalarda son yıllarda elde edilen bulgular, genellikle kadının çalışmasına Türkiye’de olumlu yaklaşıldığını göstermektedir. Fakat bununla birlikte Türkiye’de çok sayıda kadının çalışmasının eşi, babası, kardeşi gibi diğer aile üyelerince engellendiği de bir gerçektir (Kuzgun ve Sevim 2004: 17).

Kadınlar çalışma yaşamına girdiklerinde evdeki rol ve sorumluluklarının adeta uzantısı olan işlerde çalışmalarını için teşvik edilmektedirler. Kadınlar çoğu zaman toplum tarafından zorlanarak, daha değersiz olarak algılanan kadın işlerini yapmaya mecbur bırakılmaktadır. Gerçekte kadınların düşük ücretli ve düşük statülü işlerde çalışmaya gönüllü oldukları söylenemez. Çoğu zaman bu meslekler, kadınlar çalıştığı için düşük statülü olur veya düşük statülü oldukları için kadınlara tahsis edilirler. Başka bir deyişle, kadınlar kendi mesleklerini seçmekte özgürdürler. Fakat bu özgürlüğü kullanmayı başardıkları her yerde, bu meslekler kadın çalışanların sayısındaki artışla doğru orantılı olarak düşük ücretli ve düşük statülü hale gelmektedir. İşlerin toplumsal cinsiyete göre ayrıştığı bir işgücü piyasasında kadınlar kendileri için önceden belirlenmiş olan işler arasından seçim yapmak durumunda kalmaktadırlar (Urhan ve Etiler 2011: 198). Emek piyasasında bazı işler ‘kadın’ ve ‘erkek’ işi olarak keskin bir şekilde ayrılmıştır (Dedeoğlu 2000:148). Feminist teorisyenlere göre ataerkil düzen ve sorumlulukların cinsiyete göre bölünmesi işgücü piyasasında cinsiyete dayalı mesleki tabakalaşmanın ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Mesleklerin kadın işi-erkek işi olarak ayrılması yatay tabakalaşma olarak adlandırılırken, aynı meslekteki kadın ve erkeklerin farklı iş pozisyonlarında yer alması dikey tabakalaşma olarak adlandırılmaktadır (Parlaktuna 2010: 1220). Mesleki işbölümünde tabakalaşma ister yatay olsun ister dikey olsun kadınların hem işe alınmada hem de çalıştıkları iş pozisyonlarında erkeklere göre dezavantajlı oldukları ve çoğu zaman ayrımcılığa maruz kaldıkları söylenebilir. Özellikle özel sektörde kadınların evlilik, hamilelik ve çocuk bakımı gibi nedenlerle çalışmaya ara vermeleri ve kadının özel durumunu göz önünde bulundurarak kanunlarda yer alan hamilelik izni, süt izni, ücretsiz izin gibi uygulamaların getirdiği ilave maliyetler işverenler tarafından hoş karşılanmamaktadır. Dolayısıyla bunları göz önünde bulunduran ve ilave maliyete katlanmak istemeyen işverenler, çalışan tercihlerini erkeklerden yana kullanmaktadırlar.

Genellikle restoran çalışanlarının, telefon operatörlerinin, sekreterlerin, hemşirelerin, bebek bakıcılarının, diş sağlığı uzmanlarının, kütüphaneciler ve ilkökul ile anaokulu öğretmenlerinin büyük çoğunluğunu kadınlar oluştururken, diş doktorlarının, kamyon sürücülerinin, muhasebecilerin, üst düzey yöneticilerin ve mühendislerin büyük bölümü erkektir. Belli meslekler kadın mesleği olarak etiketlenmiştir (Hogg ve Vaughan 2005: 387). Genellikle bu işler hep daha az itibar görmektedir ve bu işlere daha az ücret ödenmektedir.

Çalışma yaşamına katılan kadınların diğer bir sorunu da ücret eşitsizliğidir. Genellikle özel sektörde çalışan kadınlar yaygın olarak ücret eşitsizliği sorunuyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Özel sektörde birçok alanda kadınlar için “eşit işe eşit ücret” ilkesi geçerli olmamakla birlikte, erkeklere nazaran kadınlar daha düşük ücretle istihdam edilmektedir. Kadınlara ödenen ortalama ücret ile erkeklere ödenen ortalama ücret arasındaki fark son yıllarda biraz daraldıysa da, farkın tamamen kapandığı söylenemez. Erkeklerle aynı mesleklere sahip olsalar bile, kadınlar erkeklerden ortalama olarak daha düşük ücret almaktadır (Korkmaz ve Korkut 2012: 56). Kadınların iş yaşamına katılarak elde etmiş olduğu ücretin sadece aile bütçesine katkı olarak görülmesi ve evi geçindirmekten sorumlu tek kişinin erkek olduğu düşüncesinin toplumca kabul görmesi, kadınların emek piyasasında erkeklere nazaran düşük ücret almasında önemli rol oynamaktadır (Gökkaya 2014: 376).

Tablo 4. Cinsiyet ve eğitim durumuna göre Türkiye’de aylık ortalama brüt ücret ve yıllık ortalama brüt kazanç (TL)

Eğitim durumu (ISCED, 2011)	Aylık ortalama brüt ücret (TL)			Yıllık ortalama brüt kazanç (TL)		
	2006	2010	2014	2006	2010	2014
ERKEK						
İlkokul ve altı	784	1 066	1 594	9 952	13 526	19 417
İlköğretim ve ortaokul	788	1 061	1 562	9 999	13 505	19 081
Lise	943	1 317	1 755	12 042	16 907	21 758
Meslek lisesi	1 298	1 649	2 373	17 312	22 195	29 561
Yüksekokul ve üstü	2 231	2 842	4 296	29 258	37 878	55 633
KADIN						
İlkokul ve altı	650	874	1 289	8 159	11 065	15 748
İlköğretim ve ortaokul	640	870	1 318	8 064	10 949	15 981
Lise	870	1 177	1 576	11 182	15 049	19 760
Meslek lisesi	944	1 336	1 851	11 990	17 109	22 842
Yüksekokul ve üstü	1 837	2 380	3 470	23 899	31 437	45 483

Kaynak: TÜİK, Kazanç Yapısı Araştırması, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=103&locale=tr> Erişim Tarihi: 21.03.2016

Tablo 4. Cinsiyet ve eğitim durumuna göre, Türkiye’de aylık ortalama brüt ücret ve yıllık ortalama brüt kazanç miktarlarını göstermektedir. Buna göre eğitim düzeyi yükseldikçe gelirin de yükseldiği söylenebilir. Fakat kadın erkek eşitliği bağlamında rakamlar incelendiğinde aynı eğitim düzeyine sahip kadınla erkeğin elde ettiği gelir arasında kadınlar aleyhine fark gözlenmektedir. Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de ister ilköğretim ve altı eğitim düzeyine sahip olsun, ister yüksekokul ve üstü eğitim düzeyine sahip olsun, kadının elde ettiği gelir kendisiyle benzer durumda olan bir erkeğin elde ettiği gelirden düşük olmaktadır.

Nitelikli emek gücüne sahip olsalar bile kadınlar için durmadan yaşanan kariyer-çocuk tartışmasının, her meslekteki kadının hangisine önem verse, diğeri açısından suçluluk duymasına neden olduğu bilinmektedir. Ayrıca örgütsel hiyerarşide üst düzey pozisyonlara gelen kadınlar arasında bekâr ya da çocuksuz olanların sayısının epeyce fazla olduğunu, piyasada var olmak isteyen kadınların evlenmekten veya çocuk yapmaktan kaçındıklarını söylemek de abartılı olmayacaktır (Koray 2011: 18). Kadınların çalışma ve aile yaşamı arasındaki dengeyi sağlamakta yaşadıkları zorluk, kadınların çalışma yaşamından çekilmesine, kısmi çalışma, geçici çalışma gibi çalışma şekillerine yönelmesine, kayıt dışı çalışmasına, geç yaşta evlenmesine ve az çocuk sahibi olmasına neden olmaktadır (Bedir ve diğ. 2013:177).

Günümüzde kadının özellikle çalışma yaşamına katılması geleneksel toplum yapısında birtakım değişimleri beraberinde getirmiştir. Ailede ev içi emeğin kullanımında gitgide daha adil paylaşımlarla karşılaşmaktadır. Kadının da çalışıp, aile geçimi için katkı yapması aile

içindeki konumunu eskiye nazaran iyileştirmektedir. Ancak ataerkil ve otoriter anlayışa sahip toplum düzeninin giderek değişmekle beraber halen devam ettiği söylenebilir. Örneğin gelişmekte olan ülkelerde, kentte yoğun olarak erkekler çalışırken, tarımsal alanda yoğun olarak çalışanlar kadınlardır. Genellikle yetersiz öğrenim görmüş düşük vasıflı kadınların çoğunluğu, geleneksel usullerde yapılan tarım sektöründe büyük oranda ücretsiz aile işçisi olarak çalışırlar. Kentte ise bu kadınlar, çocuk bakımı, ailedeki hasta veya yaşlıların bakımı, ev temizliği, yemek yapmak gibi aslında fiziksel ve zihinsel güç gerektiren fakat hiçbir zaman ücrete tabi olmayan işleri yapmaya devam ederler. Kadınların işgücü piyasasına katıldıklarında ise ya sanayi sektöründe düşük ücretle işçi olarak ya da hizmet sektöründe yine düşük ücretle istihdam edildikleri görülmektedir. Özetle emek piyasasına aktif şekilde katılan kadın açısından uzun dönemli gelişmeler, kadının ücretsiz aile işçiliğinden, sanayi sektöründeki ucuz işçiliğe ve buradan da hizmet sektöründe erkeklere nazaran düşük ücretli meslek ve iş kollarına yöneldiğini göstermektedir.

Tablo 5. Cinsiyete Göre Nüfusun İşgücüne Katılım Oranı, 2004-2014 (%)

YILLAR	KADIN			ERKEK		
	Türkiye	Kent	Kır	Türkiye	Kent	Kır
2004	23.3	17.7	36.7	70.3	69.1	73.3
2005	23.3	18.7	33.9	70.6	70.0	72.0
2006	23.6	19.5	33.1	69.9	69.3	71.3
2007	23.6	19.8	32.5	69.8	69.3	71.0
2008	24.5	20.8	32.9	70.1	69.5	71.6
2009	26.0	22.3	34.6	70.5	69.9	72.0
2010	27.6	23.7	36.3	70.8	70.4	71.6
2011	28.8	24.8	37.5	71.7	71.0	73.3
2012	29.5	26.1	36.9	71.0	71.0	71.2
2013	30.8	28.0	36.7	71.5	71.6	71.2
2014	30.3	-	-	71.3	-	-

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, 2004-2014.
http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068 Erişim Tarihi: 17.12.2015

Tablo 5. Türkiye’de cinsiyete göre nüfusun işgücüne katılım oranını göstermektedir. Buna göre 2004 yılı için Türkiye genelinde kadınların işgücüne katılım oranı yüzde 23.3 iken, erkeklerin işgücüne katılım oranı yüzde 70.3 düzeyindedir. 2014 yılı için bu oran sırasıyla kadınlar için yüzde 30.3, erkekler için yüzde 71.3 düzeyine çıkmıştır. 2004-2014 yıllarını kapsayan on yıllık süreçte kadınların işgücüne katılımlarının artmış olmasının olumlu bir gelişme olduğu söylenebilir. Ancak erkeklerle karşılaştırıldığında kadınların işgücüne katılım oranlarının düşüklüğü yine göze çarpmaktadır. Ayrıca kır- kent ayrımı açısından bir değerlendirme yapılırsa veriler, kadınların yüksek oranda kırsal alanda istihdam edildiklerini

göstermektedir. Kırsal alanda istihdam edilen kadın ise pek çok kez ya çok düşük ücret elde etmekte ya da ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır.

4. KADINA YÖNELİK EKONOMİK ŞİDDET

Şiddet, insan üzerindeki fiziksel ve ruhsal etkileri açıkça ölçülemeyen, dolaylı ve somut bir biçimde hissedilen çeşitli baskılar olarak tanımlanabilir. Şiddet ile ilgili davranışlar, kanuna uymamak, kişiye zarar vermek, hakaret etmek, onuru kırmak, huzura son vermek, birinin haklarını çiğnemek, hırpalamak, incitmek, zor kullanmak şeklinde ortaya çıkmaktadır (Kocacık 2001: 4). Toplumsal açıdan bakıldığında en temelde, aile içinde şiddet içeren davranışlara sıkça rastlanmaktadır. Birçok ailede duygusal, fiziksel ve cinsel şiddet yaşanmaktadır. Özellikle aile içinde kadına yönelik şiddet vakaları oldukça sık görülmektedir. Çok sık olmasa da kadınların erkeklere şiddet uyguladıkları gözlemlense de şiddete uğrayan genellikle kadınlar olmaktadır.

Bireyin içinde sosyalleştiği ve kişiliğini kazandığı aile ortamının niteliği doğrudan bireyin davranışlarına etki etmektedir. Kadının ailedeki konumu ve ailenin kadına bakış açısı, toplumdaki kadına yönelik bakış açısını ve kadının toplumsal statüsünü de belirlemektedir. Aile içi ilişkilerin ve güç dağılımının erkeği ön planda tutan bir yapıya sahip olması, kadınların toplumdaki ikincil konumunun pekiştirilmesinde etkili olmaktadır. Birey yaşamı boyunca okul ve arkadaş çevresi, iş çevresi gibi başka etkileşim gruplarının içine girmektedir. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddeti özendirilen bir sosyal çevre ile etkileşim içinde olan erkekler şiddetin kuşaktan kuşağa aktarılmasına sebep olmaktadır (Can 2014: 16).

Toplumsal yapı içinde erkek çocuğun sosyalizasyonunda kazandırılan 'erkeklik' rolünde kadını küçümseme, ona karşı sert davranma, evde tek hakim olma ve gerektiğinde kadına şiddet kullanma sıklıkla öğretilmektedir. Hatta karısına şiddet uygulayan kocanın bu olumsuz davranışı bazı çevrelerde normal karşılanmaktadır (İçli 1994: 19). Bu durum da aile içi şiddetin yaygınlaşmasına sebep olmaktadır.

Salaçin ve diğerlerine göre (2009: 95), kadına yönelik şiddet, cinsiyet ayrımcılığına dayalı bir insan hakları ihhalidir. Öyekçin ve diğerleri (2012: 2) ise, kadına yönelik şiddetin, dünyada yaygınlığı giderek artmakta olan bir halk sağlığı sorunu olduğunu belirtmişlerdir. Aile içinde yaşanan şiddetin birçok psiko-sosyal, kültürel, ruhsal ve ekonomik nedenlerle ilişkisi bulunmaktadır. Şiddet, çok çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Şiddetin çeşitleri genel olarak aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- ❖ Fiziksel şiddet
- ❖ Sözel şiddet
- ❖ Ekonomik şiddet
- ❖ Cinsel şiddet
- ❖ Psikolojik şiddet
- ❖ Sosyal şiddet

Dünya üzerinde tüm kadınlar ülke, etnik köken, sınıf, din, ekonomik ve sosyal statü gözetmeksizin, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalma riski ile karşı karşıyadır. Kadına yönelik şiddet, dünyadaki birçok ülkeye benzer biçimde Türkiye'nin de önemli sosyal sorunlarından biridir. 2008 yılında gerçekleştirilen Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Araştırması'nın sonuçlarına göre, her on kadından dördü fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmaktadır (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü 16.03.2016).

Aile içi şiddetin nedenlerini açıklamaya çalışan yaklaşımlar temel olarak şöyle ele alınabilir:

- ❖ Bireysel (veya psikiyatrik) yaklaşım, alkol tüketimi, kıskançlık veya diğer psikolojik problemlerin kişiyi şiddet davranışlarına yönettiğini savunmaktadır.
- ❖ Sosyo-psikolojik yaklaşım ise, şiddetin kuşaktan kuşağa kültürel yollardan aktarıldığını kabul etmektedir.
- ❖ Sosyo-kültürel yaklaşım ise, sosyo-ekonomik durum ile kadına karşı şiddet arasında bir ilişkinin bulunduğunu varsaymaktadır (Bahar 2011:253).

Aile içi şiddet konusunda yapılan çalışmalarda genellikle yoksulluk ve şiddet kavramları birlikte ele alınmaktadır. Ancak kadına yönelik aile içi şiddet konusunda erkeğin gelirinin tek başına belirleyici olmadığı görülmektedir. Kadının gelir getirici olup olmadığı ya da erkeğe göre gelirinin miktarı da şiddeti etkilemektedir. Kadın ve erkek arasında gelir farkının olduğu durumda şiddete uğrama ihtimali yüksek olmaktadır. Kadın ve erkeğin gelir düzeylerinin birbirine yakın olduğu durumda ise şiddet riskinin azaldığı görülmektedir (Kuzu 2013: 25).

Yapılan birçok çalışmada, aile içi şiddeti artıran olaylar arasında ekonomik yetersizlik ilk üç sırada yer almaktadır. Bilindiği gibi yoksulluk, şiddet davranışının ortaya çıkmasında önemli faktördür. Düşük gelir düzeyi ile birlikte yaşanan stres ve kısıtlı kaynaklar şiddet riskini artırmaktadır (Güler ve diğerleri 2005: 55).

Sosyo-kültürel yaklaşım perspektifinden bakıldığında, ailenin sosyo-ekonomik durumu ile kadına şiddet arasında ilişki olduğu belirtilmiştir. Fawole, yoksulluğun ekonomik şiddetin hem sebebi hem de sonucu olduğunu ifade etmektedir (Fawole 2008: 169). Yapılan çalışmalar kadınların erkeklere oranla daha yoksul olduğunu göstermektedir. Ailenin fakirleşmesi, kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin ve aile içi şiddet riskinin artmasına sebep olmaktadır.

Kadınlara karşı ayrımcılığın ve şiddetin bir biçimi de ekonomik şiddettir. Ekonomik şiddet, kişinin para ve diğer ekonomik kaynaklar üzerindeki kontrolüne veya ekonomik faaliyetlerine engel olunması veya bu konularda kişinin suistimal edilmesi olarak tanımlanabilir. Fawole (2008: 168)'e göre, şiddet uygulayan kişi, mağdurun parası ve diğer ekonomik kaynak ve faaliyetleri üzerinde tam kontrol sağladığında ekonomik şiddet ortaya çıkmaktadır. Kuzu'ya göre (2013: 25) ekonomik şiddet, erkeklerin sahip oldukları ekonomik sermayeye dayanarak inşa edebildikleri şiddet türüdür. Kuzu (2013: 25), gelir ile fiziksel şiddet arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmanın, gelir ile ekonomik şiddet arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktan daha kolay olduğunu belirtmektedir. Gürkan ve Coşar'a göre (2009: 125), toplumun kültürel ve sosyal yapısı, dini inançlar, sosyal izolasyon, katı toplumsal roller, fakirlik, kadın-erkek eşitsizliği, kendi kendini kontrol yetersizliği ve zayıf kişilik gibi kişisel karakterler ekonomik şiddet riskini artırmaktadır.

Köse ve Beşer (2007: 117), ekonomik şiddeti, ekonomik kaynakların ve paranın kişi üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol etme aracı olarak kullanılması olarak tanımlamaktadırlar. Ayrıca geniş bir bakış açısıyla tanımlanacak olursa; evin ekonomik ihtiyaçlarını karşılamamak, aile bireylerine harçlık vermemek, eşin çalışmasına engel olmak,

çalışmaya zorlamak, çalışan eşin parasına el koymak, işyerinde olay çıkararak kadının işten atılmasına sebep olmak, paranın ve mal/mülkün kontrolünü kendi elinde tutmak, eşin para istemesini beklemek, parayı nereye harcadığını kontrol etmek, para yönetimi konusunda eleştirmek ve etiketlemek ekonomik şiddettir denilebilir.

Kadının ücretsiz aile işçisi olarak çalıştırılması; kadınların takılarına, mal ve nakit paralarına el konulması; mirastan yoksun bırakılması; başlık parası karşılığı evlendirilmesi; fahişeliğe zorlanması; kendisine ailenin geliri, gideri ve tasarrufu hakkında bilgi verilmemesi; boşanmadan sonra kadın ve çocuk için nafaka ödenmemesi gibi davranışlar da şiddetin ekonomik boyutunu yansıtmaktadır (Işık 2007: 116-117).

Ekonomik şiddet, kadınların karşı karşıya olduğu şiddet türlerinden en etkilisidir. Bireylerin ruh ve beden sağlığını olumsuz etkileyen koşullara karşı çıkma gücü, ekonomik bağımsızlıkla doğrudan ilişkilidir. Ekonomik bağımlılık kadının diğer şiddet türlerine uğrama konusunda en fazla risk yaratan faktör olmaktadır (Eşkinat 2013: 292).

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından 2008 yılında yapılan Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması’nda ekonomik şiddet/istismar biçimleri “kadının çalışmasına engel olma ya da işten ayrılmasına neden olma”, “ev harcamaları için para vermeme” ile “kadının gelirini elinden alma” olarak üç grupta tanımlanmıştır.

Tablo 6’da Türkiye’de 2008 yılında yapılan kadına yönelik aile içi şiddet araştırması sonuçlarına göre eşi veya birlikte olduğu kişilerden farklı ekonomik şiddet/istismar içeren davranışları yaşamın herhangi bir döneminde yaşamış kadınların yüzde dağılımı gösterilmektedir. Buna göre Türkiye genelinde araştırmaya katılan kadınların yüzde 23.4 ‘ü işten çıkmaya veya çalışmaya engel olma biçiminde ekonomik şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca Türkiye genelinde araştırmaya katılan kadınların yüzde 8.1’i kendilerine ev ihtiyaçları için para verilmediğini ve yüzde 3.9’u gelirlerinin ellerinden alındığını ifade etmişlerdir. Yerleşim bölgeleri açısından kentte yaşayan kadınların kırdaki kadınlara göre ekonomik şiddete maruz kalma oranı daha yüksek olmuştur. Bu durum kırdaki özellikle makine kullanımının yaygın olmadığı ve el becerisi ile emek gücünü gerektiren işlerde kadının işgücüne katılımının daha yüksek olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Genellikle kırdan kente göç eden, eğitim düzeyi düşük, kalifiye olmayan kadının ise ekonomik şiddete uğrama riski daha yüksek olmaktadır. Yerleşim yerleri açısından 12 bölge bazında konu incelendiğinde kadının çalışmasına engel olma veya işten çıkmasına sebep olma biçimindeki ekonomik şiddetin en fazla görüldüğü yer, yüzde 28.2 oranıyla Batı Marmara olmuştur. Bu şiddet türünün en az görüldüğü yer ise Kuzeydoğu Anadolu bölgesi olmuştur. Kadına ev ihtiyaçları için para vermeme biçiminde ortaya çıkan ekonomik şiddet ise yüzde 14.1 oranıyla Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde görülmüştür. Bu ekonomik şiddet türünün en az ortaya çıktığı yer ise yüzde 3.9 oranıyla Batı Marmara bölgesidir. Son olarak kadının gelirini elinden alma biçiminde ortaya çıkan ekonomik şiddetin en fazla görüldüğü yer yüzde 4.9 oranıyla Batı Karadeniz bölgesiyken, en az görüldüğü yer yüzde 2.8 oranıyla Doğu Karadeniz bölgesi olmuştur. Ailelerin refah düzeyi kıstasına göre kadının işten çıkmasına neden olma veya çalışmasına izin vermeme biçiminde ortaya çıkan ekonomik şiddet orta refah düzeyine sahip ailelerde daha yaygın görülmüştür. Kadına ev ihtiyaçları için para vermeme ve kadının gelirini elinden alma biçiminde ortaya çıkan ekonomik şiddetin ise düşük refah düzeyine sahip ailelerde diğer refah seviyelerine sahip ailelerden daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 6. Eşi veya birlikte olduğu kişi(ler)den farklı ekonomik şiddet/istismar içeren davranışları yaşamın herhangi bir döneminde yaşamış kadınların yüzde dağılımı (2008)

		İşten çıkmaya neden olma veya çalışmaya engel olma	Ev ihtiyaçları için para vermeme	Gelirini elinden alma
Yerleşim yeri	Kent	26.6	8.6	3.9
	Kır	13.9	6.7	3.7
12 Bölge	İstanbul	26.8	8.6	4.7
	Batı Marmara	19.4	3.9	3.5
	Ege	20.9	6.9	3.2
	Doğu Marmara	28.2	6.8	3.3
	Batı Anadolu	27.8	6.9	3.2
	Akdeniz	23.2	9.1	4.1
	Orta Anadolu	22.6	7.9	2.9
	Batı Karadeniz	20.1	8.9	4.9
	Doğu Karadeniz	18.7	6.9	2.8
	Kuzeydoğu Anadolu	13.9	14.1	4.2
	Ortadoğu Anadolu	16.7	10.6	4.8
	Güneydoğu Anadolu	20.9	10.6	4.2
Yaş Grubu	15-24	32.9	7.4	3.4
	25-34	23.7	7.1	3.3
	35-44	22.4	8.1	4.1
	45-59	19.5	9.6	4.5
Ailenin Refah Düzeyi	Düşük	21.5	9.5	4.9
	Orta	26.0	7.8	3.7
	Yüksek	21.2	6.3	2.6
TÜRKİYE		23.4	8.1	3.9

Kaynak: TÜİK, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet İstatistikleri (2008).
<https://biruni.tuik.gov.tr/kadinasiddetdagitim/kadin.zul> Erişim Tarihi: 17.12.2015

Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından 2014 yılında tekrarlanmıştır. 2014 yılı araştırma sonuçlarına göre, Türkiye genelinde ekonomik şiddet/istismar davranışlarından en az birine yaşamın herhangi bir döneminde maruz kalan kadınların oranının yüzde 30, son 12 ayda maruz kalan kadınların oranının ise yüzde 15 olduğu belirtilmiştir. Çalışmaya engel olmanın ya da bir işten ayrılmaya neden olmanın kadınların en yoğun olarak maruz kaldığı ekonomik şiddet/istismar biçimi olduğu belirtilmiştir. Yaşamın herhangi bir döneminde kadınların dörtte birinin, son 12 ayda ise kadınların onda birinin bu istismara maruz kaldığı ifade edilmiştir. Kadınların yaşamlarının herhangi bir döneminde, ev ihtiyaçları için para verilmemesinin kadınların yüzde 9’unun maruz kaldığı bir davranış olduğu belirtilmiştir. Evlenmiş kadınların gelirinin elinden alınması ise, yüzde 5 düzeyinde karşılaşılan şiddet/istismar biçimi olmuştur.

Altınay ve Arat tarafından Türkiye için yapılan bir çalışmada (Altınay, Arat 2007: 104), kadının aileye erkekten daha çok gelir getirmesinin, şiddete uğrama riskini iki kat artırdığı ifade edilmiştir. Eşinden daha yüksek gelire sahip olan her üç kadından ikisi fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Bu durum ekonomik gücünü kaybeden erkeklerin ataerkil otoritelerini fiziksel güce başvurarak perçinlemeye çalışmaları olarak yorumlanabilir.

Kadınların ekonomik imkânlar, fırsatlara ve güce erişimi tüm toplumlarda sınırlı olmaktadır. Kadınların topluma katılım, kaynak ve fırsatlara erişim bakımından daha yüksek yoksulluk riski altında oldukları açıktır. Düşük ücretle çalışan bakıcılar, yalnız ebeveynler gibi yoksul grupların çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Gıda, konut, istihdam, eğitim ve sağlık hizmetleri, sosyal güvenlik gibi başlıca gereksinimlere erişimde kadınlar, daha olumsuz koşullara sahiptir (Öztürk, Çetin 2009: 2670). Chen, 2005 yılındaki çalışmasında, dünyadaki 1,5 milyar fakirin %70’inin kadınlardan oluştuğunu ifade etmiştir.

Tablo 7. Türkiye’de Hanehalkı Fertlerinin Cinsiyetine Göre Yoksulluk Oranları (%)

Yıllar	Türkiye			Kır			Kent		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
2002	26.96	26.72	27.19	34.48	34.02	34.92	21.95	21.88	22.03
2003	28.12	27.92	28.31	37.13	36.59	37.65	22.30	22.32	22.29
2004	25.60	25.20	25.98	39.97	39.11	40.79	16.57	16.24	16.87
2005	20.50	19.97	21.01	32.95	31.79	34.03	12.83	12.77	12.89
2006	17.81	17.32	18.27	31.98	31.61	32.32	9.31	8.84	9.76
2007(*)	17.79	17.33	18.26	34.80	33.59	35.95	10.36	10.38	10.34
2008	17.11	16.70	17.52	34.62	33.93	35.29	9.38	9.13	9.62
2009	18.08	17.10	19.03	38.69	37.13	40.15	8.86	8.45	9.26

(*) Yeni nüfus projeksiyonlarına göre revize edilmiştir.

Kaynak: TÜİK, Toplumsal Yapı ve Cinsiyet İstatistikleri, 2002, 2009.
http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068 Erişim Tarihi: 17.12.2015.

Tablo 7. 2002-2009 yılları arasında Türkiye’de hanehalkı fertlerinin cinsiyete göre yoksulluk oranlarını göstermektedir. Buna göre Türkiye genelinde, kırdı ve kentte kadınların erkeklerden daha yoksul oldukları söylenebilir. 2002 yılından 2009 yılına kadar hanehalklarının yoksulluk oranlarının azalıyor olmasına rağmen kadınlar ve erkekler arasındaki yoksulluk farkı varlığını sürdürmüştür. Kısacası Türkiye’de kadınların erkeklerden daha yoksul oldukları söylenebilir.

Ailenin yeniden üretimi için evin içinde yapılması gereken çok sayıda işten kadının sorumlu olmasına rağmen, ev içinde harcanan emeğinin maddi karşılığı bulunmamaktadır (Eşkinat 2013: 292). Dolayısıyla eğer kadın çalışma yaşamına aktif olarak katılmış olsa arz edeceği emeği karşılığında elde edeceği gelirden mahrum kalmaktadır. Evde çalışma karşılığı elde edemediği gelir alternatif maliyet olarak kadının yoksullaşmasına yol açmaktadır.

5. SONUÇ

Ülkelere, sektörler ve işyerlerine göre farklılık göstermekle birlikte çalışma yaşamında ayrımcılığa genellikle kadınlar maruz kalmaktadırlar. İşe alınma, ücretlendirme, çalışma ve dinlenme süreleri, yıllık izinler, performans değerlendirme, terfi gibi aşamalarda kadın ve erkekler arasında cinsiyete dayalı eşitsizlik göze çarpmaktadır. Karşılaşılan ayrımcılık, kadınları çalışma yaşamına katılmaktan alıkoymaktadır. Kadınlara karşı ayrımcılığı önleyebilmek için toplumsal cinsiyet eşitsizliğini azaltacak politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

Geleneksel toplum algısında çocukların bakımından kadın sorumludur. Dolayısıyla kreş ve gündüz bakım hizmetlerinin yeteri kadar sunulmaması kadınları pek çok kez çalışma ve çocuk bakımı arasında bir tercih yapmaya zorlamaktadır. Kadınların çalışma yaşamına daha iyi eklemlenmesi için kreş ve gündüz bakım hizmetlerinin herkes için ulaşılabilir ve yaygınlaştırılmış olması önem arz etmektedir. Türkiye’de işyerlerinde kreş açma zorunluluğu konusunda kadın çalışan sayısının belirleyici kanuni kıstas olmasından dolayı işverenler sırf kreş açmamak için kanunda belirtilenden daha az sayıda kadın çalıştırma yoluna gitmektedir. Bu durumu engelleyebilmek için kadın çalışan değil de toplam çalışan sayısının belirleyici kıstas olması kadınların işgücüne katılımını bir nebze artırabilme şansı verebilir.

Kadınların işgücüne katılımını artırmak için gerekirse yerel yönetimlerin de desteği ile mahallelerde çocuk bakım hizmeti sunan kreşler, gündüz bakımevleri ve anaokullarının sayısının artırılması gerekmektedir. Benzer biçimde bakıma muhtaç hasta veya yaşlılara sunulan hizmetlerin de düzenlenmesi önem taşımaktadır. Dolayısıyla hem evde bakım hizmetlerinin hem de huzurevlerinde sunulan bakım hizmetlerinin yapılandırılması ve daha fazla il ve ilçede yaygınlaştırılması için politikalar üretilmelidir. Ayrıca sığınma evleri, toplum merkezleri, kadın ve aile danışma merkezleri gibi yapıların sayısının da artırılması gerekmektedir.

Kadına karşı her türlü ayrımcılığı ve şiddeti önleyebilmek için çocukların toplum yaşamına adapte olma sürecinde cinsiyet rolleri tanımının, cinsiyet ayrımcılığına yol açacak biçimde olmaması için gerekli çaba gösterilmelidir. Özellikle anne ve babaların bu konuda eğitim alması ve bilinçlendirilmesi çok önem taşımaktadır. Ülkemizde devlet tarafından yetişkinlere yönelik çok çeşitli konularda pek çok kurs düzenlenmektedir. Kadın ve erkekler için düzenlenen tüm kurslarda zorunlu olarak toplumsal cinsiyet duyarlılığı eğitimi verilerek toplumsal cinsiyet eşitsizliğini azaltmak, kadın ve erkek ayrımcılığını ortadan kaldırmak ve her türlü şiddeti önlemek mümkün olabilir. Ayrıca yeni evlenecek olan çiftlere

de yine toplumsal cinsiyet, kadın erkek eşitliği, aile içi şiddetin önlenmesi, insan hakları ve demokrasi gibi konuları içeren ücretsiz olarak devlet tarafından sunulacak bir kursa zorunlu olarak katılma şartının getirilmesi toplumsal bilincin artırılması açısından işlevsel olabilir.

Cinsiyet eşitsizliğinin en temel göstergelerinden birisi de eğitimdeki eşitsizliktir. Kadın ve erkeklerin okuryazarlık ve okullaşma oranları arasında fark olması, bu eşitsizliği en belirgin şekilde yansıtmaktadır. Kadın erkek arasındaki eşitsizlik azaltılmak isteniyorsa en başta eğitim konusundaki eşitsizliğin giderilmesi önem taşımaktadır.

Farklı özelliklere sahip bireylere sağlanan mutlak eşitlik, gerçek manada eşitlik anlamına gelmemektedir. Farklı özelliklere sahip bireylere onların sosyo-kültürel, ekonomik vb. durumlarını göz önünde bulundurmadan uygulanan eşitlik politikaları eşitsizliği azaltmak yerine daha da derinleştirecektir. Eğitim, sağlık, istihdam, topluma sunulan hizmetler gibi pek çok alanda kadınlar ve erkeklerin birbirinden farklı özellikleri ve buna bağlı olarak farklı gereksinimleri olduğu göz önünde bulundurulmalı ve bu gereksinimler doğrultusunda adaleti sağlayıcı etkin politikalar üretilmelidir. Uygulanacak etkin politikalar sayesinde toplumların ekonomik ve sosyal durumu iyileştikçe, eğitim ve demokrasi düzeyi arttıkça cinsiyet eşitsizliği, kadın erkek ayrımcılığı ve şiddet azalacaktır.

KAYNAKÇA

- AKINCI ÇÖTOK, N. , 2015, Toplumsal Cinsiyet Rolü Dahilinde Kadına Şiddet Olgusuna Karşı Kadın Algısı, *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1 (3), 937-952.
- ALTINAY, Ayşe Gül; ARAT Yeşim, 2007, *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*, Punto Baskı Çözümleri, İstanbul, ISBN: 978-975-01103-2-0.
<http://research.sabanciuniv.edu/7029/1/TurkiyedeKadinaYonelikSiddet.pdf> [Erişim Tarihi: 17.03.2016].
- BAHAR, Halil İbrahim, 2011, *Sosyoloji*, Alioğlu Matbaacılık, İstanbul, ISBN: 978-605-5365-17-2.
- BARKER, Drucilla K., 2005, Beyond Women and Economics: Rereading “Women’s Work”. *Signs* 30(4), 2189-2209.
- BAŞAK, Suna; ÖZTAŞ Nail, 2010, Güven Ağbağları, Sosyal Sermaye ve Toplumsal Cinsiyet, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(1), 27-56.
- BEDİR, Eyüp; ALPER, Yusuf; TOKOL, Aysen, ÖZAYDIN, Mehmet Merve; METİN, Banu, 2013, *Sosyal Politika*, Ed. Abdurrahman İlhan Oral, Yener Şişman, Anadolu Üniversitesi Yayını No:2628, Eskişehir.
- CAN, Yücel, 2014, Türk Ailesinde Aile İçi Şiddetin Kültürel Dinamikleri, *Electronic Turkish Studies*, 9(8), 13-19.
- COOK, Sarah; DONG, Xiao-Yuan, 2011, Harsh Choices: Chinese Women's Paid Work and Unpaid Care Responsibilities under Economic Reform, *Development and Change*, 42(4): 947-966.
- CHEN, Martha; VANEK, Joann; LUND, Francie; HEINTZ, James, 2005, Women, Work and Poverty, *United Nations Development Found for Women, Progress of The World’s Women 2005*.
- ÇETİN, Mustafa ; ÖZTÜRK Başak Işıl, 2009, Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluk ve Kadınlar, *Journal of Yaşar University*, 4(16), 2661-2698.
- DEDEOĞLU, Saniye, 2000, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türkiye’de Aile ve Kadın Emegi, *Toplum ve Bilim* 86, 139-170.
- DİNÇ KAHRAMAN, Selma, 2010, Kadınların Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 3 (1), 30-35.
- EŞKİNAT, Rana, 2013, Türkiye’de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 37, Temmuz, 289-302.
- FAWOLE, Olufunmilayo I., 2008, Economic Violence to Women and Girls: Is It Receiving the Necessary Attention?, *Trauma, Violence, & Abuse*, 9(3), 167-177.
- FOLBRE, Nancy, 2012, The Care Economy in Africa: Subsistence Production and Unpaid Care, Paper for the AERC Biannual Research Workshop, 2-6 December.
- GIDDENS, Anthony, 2005, *Sosyoloji*, Hazırlayan: Cemal Güzel, Ayraç Yayınevi, Ankara, ISBN: 975-8087-36-3. 2005.

- GÖKKAYA, Veda Bilican, 2014, Cam Tavan, Kadın ve Ekonomik Şiddet, *International Journal of Social Science*, 26, 371-383, Summer II.
- GÖKKAYA, Veda Bilican, 2011, Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet: Sivas İli (Cumhuriyet Üniversitesi) Örneği, *Journal of World of Turks/Zeitschrift für die Welt der Türken*, 3(3), 129-145 .
- GÜLDÜ, Özgür; ERSOY KART, Müge, 2009, Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(3), 97-116.
- GÜLER, Nuran; TEL, Hatice; ÖZKAN TUNCAY, Fatma, 2005, Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı, *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 27(2), 51-56.
- GÜNAY, Gülay; BENER, Özgün, 2011, Kadınların Toplumsal Cinsiyet Roller Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15(3), 157-171.
- GÜRKAN, C. Özlem; COŞAR, Fatma, 2009, Ekonomik Şiddetin Kadın Yaşamındaki Etkileri, *Uluslararası Kadın Çalışmaları Kongresi*, 5-7.
- HATİBOĞLU, Burcu, 2008, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye Anarko-Feminist Bakış: Makrodan Mikroya Sosyal Hizmet, *Journal of Society & Social Work*, 19(2), 97-109.
- HIMMELWEIT, Susan, 1995, The Discovery of “Unpaid Work”: The Social Consequences of The Expansion of “Work”, *Feminist Economics* 1(2), 1-19.
- HOGG, A. Michael; VAUGHAN, Graham M., 2005, *Sosyal Psikoloji/ Social Psychology, Çevirenler: İbrahim Yıldız, Aydın Gelmez. Ütopya Yayınevi, Ankara, ISBN 978-975-6361-58-0.*
- İŞİK, Nazik S., 2007 Türkiye’de Kadın Hareketi ve Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet, *Aile İçi Şiddet, Kadın Çalışmaları Dergisi*, 2(4), 112-117.
- İÇLİ, Tülin Günşen, 1994, Aile İçi Şiddet: Ankara, İstanbul ve İzmir Örneği, *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 11(1-2), 7-20.
- KOCACIK, Faruk, 2001, Şiddet Olgusu Üzerine, *Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2(1), 1-7.
- KORAY, Meryem, 2011, Avrupa Birliği ve Türkiye’de Cinsiyet Eşitliği Politikaları: Sol-feminist Bir Eleştiri, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 29, 13-53.
- KORAY, Meryem, 2008, *Sosyal Politika*, Üçüncü baskı, İmge Kitabevi, Ankara, ISBN: 978-975-533-464-6.
- KORKMAZ, Adem; KORKUT, Gülsüm, 2012, Türkiye’de Kadının İşgücüne Katılımının Belirleyicileri, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 41-65.
- KÖSE, Aşlı; BEŞER, Ayşe, 2007, Kadının Değiştirilebilir Yazgısı “Şiddet”, *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 10(4), 114-121.
- KUZGUN, Yıldız; SEVİM SEHER A., 2004, Kadınların Çalışmasına Karşı Tutum ve Dini Yönelim Arasındaki İlişki, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 14-27.

- KUZU, ŞENAY LEYLA, 2013, Toplumsal Cinsiyet Rejimi Bağlamında Aile Ve Aile İçi Şiddet, *Nişantaşı University Journal of Social Sciences*, 1(1), 16-27.
- MACDONALD, Martha;PHIPPS, Shelley; LETHBRIDGE, Lynn, 2005, Taking Its Toll: The Influence of Paid and Unpaid Work on Women's Well-being." *Feminist Economics*, 11(1), 63-94.
- ÖKTEN, Şevket, 2009, Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Toplumsal Cinsiyet Düzeni, *Journal of International Social Research*, 2(8), 302-312.
- ÖYEKÇİN, Demet Güleç; YETİM, Dilek; ŞAHİN, Erkan Melih, 2012, Kadına Yönelik Farklı Eş Şiddeti Tiplerini Etkileyen Psikososyal Faktörler, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23(2), 1-7.
- ÖZÇATAL, Elif Özlem, Ataerkillik, Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Çalışma Yaşamına Katılımı, *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 21-39.
- PARLAKTUNA, İnci, 2010, "Türkiye'de Cinsiyete Dayalı Mesleki Ayrımcılığın Analizi, *Ege Akademik Bakış*, 10(4), 1217-1230.
- PINAR, Gül; TAŞKIN, Lale; EROĞLU, Kafiye, 2008, Başkent Üniversitesi Öğrenci Yurdunda Kalan Gençlerin Toplumsal Cinsiyet Rol Kalıplarına İlişkin Tutumları, *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 15(1), 47-57.
- SALAÇİN, Serpil; TOPRAK ERGÖNEN, Akça; UYANIKER DEMİROĞLU, Zehra, 2009, Kadına Yönelik Şiddet, *Klinik Gelişim, Adli Tıp Özel Sayısı*, 22, 95-100.
- ŞİMŞEK, Hatice, 2011, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Üreme Sağlığına Etkisi: Türkiye Örneği, *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 25(2), 119-126.
- T.C. BAŞBAKANLIK KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, 2014, Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, <http://tkaa2014.kadinstatusu.gov.tr/> [Erişim Tarihi: 16.03.2016].
- TOKOL, Aysen; ALPER, Yusuf, 2011, *Sosyal Politika*, Dora Basım-Yayın Ltd. Şti., Bursa.
- TÜİK, İşgücü İstatistikleri, 2004-2014. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068 [Erişim Tarihi: 17.12.2015].
- TÜİK, İşgücü İstatistikleri, <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul> [Erişim Tarihi: 21.03.2016].
- TÜİK, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet İstatistikleri (2008). <https://biruni.tuik.gov.tr/kadinasiddetdagitim/kadin.zul> [Erişim Tarihi: 17.12.2015].
- TÜİK, Kazanç Yapısı Araştırması, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=103&locale=tr> [Erişim Tarihi: 21.03.2016].
- TÜİK, Toplumsal Yapı ve Cinsiyet İstatistikleri, 2002-2009. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068 [Erişim Tarihi: 17.12.2015].
- UNDP, Human Development Report, <http://hdr.undp.org/en/composite/GII> [Erişim Tarihi: 30.03.2016]
- URHAN, Betül; ETİLER, Nilay, 2011, Sağlık Sektöründe Kadın Emeğinin Toplumsal Cinsiyet Açısından Analizi, *Çalışma ve Toplum*, 2(29), 191-215.

